

Asia: VN/32076/2023

Lausuntopyyntö kotoutumislain mukaisista asetuksista

Lausunnonantajan lausunto

Asetus 1: VNa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta (arviointiasetus)

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa kotoutumislain mukaisista asetuksista.

Asetuksen 2 §:n 2 momenttiin liittyen sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää huomiota siihen, että mielenterveyspalvelut ja kuntoutuspalvelut mainitaan omana kohtanaan, vaikka ne ovat osa sosiaali- ja terveyspalveluita. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää huomiota asetusluonnoksen 2 §:n 1 momentin 9 kohdan muotoiluun, jonka mukaan kunnan tai työvoimaviranomaisen olisi selvitettävä muut kotoutumista edistävien palveluiden tarpeet ja tavoitteet. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että alkuhaastattelussa voidaan tehdä palvelutarpeen arviointia palveluun ohjauksen kannalta, mutta varsinainen tarve ja tavoitteet määritellään palvelutarpeen arvioinnissa, josta säädetään sosiaalihuoltolaissa. Sosiaali- ja terveysministeriö ei pidä selkeänä tai tarkkarajaisena nykyistä asetusluonnoksen sanamuotoilua ja esittää sanamuotoilun lievennystä esimerkiksi muotoon ”ohjaus muiden kotoutumista edistävien palveluiden arviointiin”. Nykyiseen sanamuotoiluun sisältyy riski tulkinnanvaraisuudesta niin maahanmuuttajan, kunnan tai työvoimaviranomaisen kuin hyvinvointialueiden osalta, jonka lisäksi asetusluonnoksen 2 §:n 1 momentin 9 kohta vaatisi laajoja vaikutustenarviointeja.

Asetus 2: VNa monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta (yhteiskuntaorientaatioasetus)

Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestämistä kotoutujille ja pitää lähtökohtaisesti hyvänä asetusluonnoksen 1 §:n sisältöä. Sosiaali- ja terveysministeriö huomauttaa kuitenkin, että 1 §:n 1 momentin 6 kohdan sisältö on hyvin laaja ja esittää, olisiko tieto sosiaali- ja terveyspalveluista syytä mainita 1 §:ssä omana kohtanaan, tai vaihtoehtoisesti ottaa siitä nimenomainen maininta asetuksen tasolle kohtaan 6.

Asetus 3: VNa alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen edustajan palkkion maksamisen perusteista ja palkkion suuruudesta, korvattavista kuluista sekä menettelystä palkkion maksamisessa ja kulujen korvaamisessa (edustajanpalkkioasetus)

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole edustajalle maksettavasta palkkioista ja kulukorvauksesta huomautettavaa.

Asetus 4: VNa laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta (korvausasetus)

Sosiaali- ja terveysministeriö on jo kotolain kokonaisuudistuksen (681/2023) yhteydessä esittänyt huolensa siitä, että valtionkorvausten jakoperusteet kuntien ja hyvinvointialueiden välillä eivät vastaa tosiasiallista tilannetta palveluiden käytön osalta. Vaikka kunta on pääasiallisesti vastuussa kotoutumista edistävien palveluiden järjestämisestä, on suurella osalla kotoutuja-asiakkaista tarve sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin erityisesti kuntaan muuton alkuvaiheessa. Tulkkauksesta aiheutuneet kustannukset ovat uuden lainsäädännön perusteella sisällytetty laskennallisiin kustannuksiin, minkä vuoksi tosiasiallisia kustannuksia on tässä vaiheessa vaikea arvioida, koska hyvinvointialueet ovat vasta 2023 aloittaneet toimintansa. Useat hyvinvointialueet ovat esittäneet sosiaali- ja terveysministeriölle huolensa siitä, että hyvinvointialueelle jäävät tulkkaus-kustannukset tulevat jatkossa kasvamaan merkittävästi johtuen myös korvausajan lyhentymisestä. Erityisesti kansainvälistä suojelua saavien kotoutuja-asiakkaiden kohdalla asiakastyö on aikaa vievää ja henkilöstöintensiivistä (mikä on kuvattu ansiokkaasti mm. Pirkanmaan hyvinvointialueen lausunnossa). Sosiaali- ja terveysministeriö esittää huolensa siitä, että kotoutumisesta aiheutuvia kuluja siirtyy suoraan hyvinvointialueiden kustannettavaksi, mikä rasittaa entisestään hyvinvointialueiden resursseja, joihin kohdistuu merkittäviä säästövaatimuksia. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita on kuitenkin lainsäädännön perusteella annettava yksilölliseen tarpeeseen perustuen ja tulkkaus on järjestettävä tarvittaessa kaikille, jotta välttämätön hoito ja palvelut voidaan järjestää asiakas- ja potilasturvallisuus huomioiden. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että valtionkorvausjärjestelmää kotoutumista edistävien palveluiden osalta tulee kokonaisuutena jatkossa tarkasti seurata, selvittää ja tarvittaessa tarkastella uudelleen erityisesti korvauksen jakautumisperiaatteiden osalta.

Asetus 5: VNa kotoutumisen edistämisen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista (tietoasetus)

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää hyvänä, että asetusluonnoksessa on huomioitu hyvin välttämättömyysperiaate ja toteaa, että asetusluonnoksen 4 §:ssä on tunnistetut palveluntarpeet. Sosiaali- ja terveysministeriö huomauttaa, että kirjauksissa on tärkeää ilmaista selkeästi, että vain palvelupäätöksen tekevä toimivaltainen viranomainen voi tunnistaa palveluntarpeen ja muut voivat ohjata palveluntarpeen arvioon. Lisäksi kommunikaatioon maahanmuuttajan kanssa on kiinnitettävä huomiota väärinkäsitysten välttämiseksi.

Muut huomiot

-

Sosiaali- ja terveysministeriö

Laitinen Nella
Sosiaali- ja terveysministeriö